

Opdrachten en bevoegdheden van de gemeente

De opdrachten van de gemeenten vallen uiteen in twee grote categorieën¹.

- **Opdrachten van gemeentelijk belang.** Deze term, die eigenlijk vrij abstract is, heeft betrekking op een ruime waaier van activiteiten waarvoor de gemeentelijke beslissingsorganen initiatieven kunnen nemen ten gunste van de bevolking of in het belang van de gemeente, zoals in het kader van de **territoriale decentralisatie** die de Grondwet voorschrijft.

Krachtens de Grondwet zijn de gemeenten verantwoordelijk voor alles wat van gemeentelijk belang is. De Grondwet bepaalt echter niet de belangen die de gemeente op zich neemt, maar gebruikt een algemene bevoegdheidsclausule: de gemeenteraad regelt “de uitsluitend gemeentelijke belangen”. Tot die categorie behoren met name opdrachten zoals het beheer van het (vastgoed)patrimonium van de gemeente, het gemeentelijke wegennet en, tot op zekere hoogte, het gemeentepersoneel.

Een grondwettelijke tekst die zo vaag is opgesteld, heeft een verdienste. Hij legt de veranderende realiteit namelijk niet op een arbitraire manier vast volgens de restrictieve definities van de negentiende eeuw. Integendeel, de tekst biedt een zekere soepelheid, waardoor de gemeente de mogelijkheid behoudt om initiatieven te nemen rond allerlei nieuwe problemen die zouden kunnen rijzen voor de bevolking of het beheer van het gemeentelijk grondgebied.

- **Opdrachten van algemeen belang toevertrouwd door de hogere overheden.** De staat, de gewesten en de gemeenschappen kunnen de gemeenten verplichten om deel te nemen aan opdrachten van algemeen belang of de wetten, besluiten, decreten en ordonnanties uit te voeren die ze hebben goedgekeurd.

Voor deze opdrachten van algemeen belang, kunnen de gemeenten op twee verschillende manieren optreden¹:

– **Decentralisatie per dienst:** onder meer onderwijs, stedenbouw en de brandweer zijn opdrachten die de hogere overheden aan de gemeenten toevertrouwen via door hen vastgelegde bepalingen en waarvoor de gemeenten over een (variabele) manoeuvreerruimte beschikken qua autonomie en initiatief. Voor die aangelegenheden handelt de

gemeente in eigen naam en is ze onderworpen aan een bijzonder administratief toezicht (*fiche 3*).

– **Deconcentratie:** voor het beheer van de burgerlijke stand, de bevolkingsregisters (bijvoorbeeld de identiteitskaarten) enz. handelen de gemeenten in feite als gedecentraliseerde overheden van de hogere overheden. De gemeentelijke overheid handelt niet voor eigen rekening, maar wordt gebruikt als een verlengstuk van de federale overheid en heeft voor die aangelegenheden geen enkele handelingsvrijheid.

De indeling van de gemeentelijke bevoegdheden kent minder duidelijke grenzen dan het schema laat uitschijnen, tussen het domein van de “uitsluitend gemeentelijke belangen” en dat van het “algemeen belang”, d.w.z. federale, gemeenschaps- en gewestbelangen. Er is veeleer een variabele grenszone die de diverse wetgevers soepel moeten invullen, naargelang van de omstandigheden of de opportuniteit. Globaal bekeken (in een gemonialiseerde, onderling afhankelijke en gereguleerde context), staat vast dat de gemeente geleidelijk belast wordt met een steeds groter aandeel van activiteiten die veeleer van algemeen belang zijn.

Het oplossen van een groot aantal “maatschappelijke” problemen die de bevolking sterk aanbelangen, zoals de veiligheid (oprichting van politiezones), het verlenen van sociale bijstand aan kandidaat politieke vluchtelingen, de werkgelegenheidsproblematiek (oprichting van Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen), de naleving van de milieunormen ... gebeurt geregeld via een delegatie van nieuwe taken aan het gemeentelijke niveau.

¹ Alain Coenen, *La commune à la croisée des chemins*, p. 50-57, Die Keure, 2003, Brugge.

	Opdrachten van gemeentelijk belang	Opdrachten van algemeen belang
Initiatief	De gemeente, op basis van de autonomie die de Grondwet verleent	De hogere overheden vertrouwen de gemeenten opdrachten toe die ze moeten uitvoeren
Organisatievorm	Territoriale decentralisatie	Decentralisatie per dienst Decentralisatie
Voorbeeld van bevoegdheden/plichten	Beheer van gemeentelijk patrimonium Beheer van het wegennet Toekennen van facultatieve subsidies Beheer van infrastructuur Gemeentepersoneel	Onderwijs Stedenbouw Brandweer Beheer burgerlijke stand Beheer bevolkingsregistratie Reglementering voor wapens, ambulante handel
Controle	Gewoon toezicht	Specifiek toezicht Rechtstreeks hiërarchisch toezicht

Verantwoordelijke uitgever: Dirk Smet, Belfius Bank, Pachecolaan 44, 1000 Brussel
RPR Brussel BTW BE 0403.201.185 – JUNI 2012

